

Fjeld-Ljom.

Rørosmartnan - Februar 2017

Gratis avis!
Bli medlem av
Pressemuseet
Fjeld-Ljoms
venner!

NiLa Grafiske AS
holder til på Autotomta
Du treffer oss på telefon:
905 25 792 - 908 99 497
Torgunn og Lars Magne

Trykksaker-profilering -dekor-skilting-kopitjenester

Vi betjener næringsliv - foreningsliv - private kunder

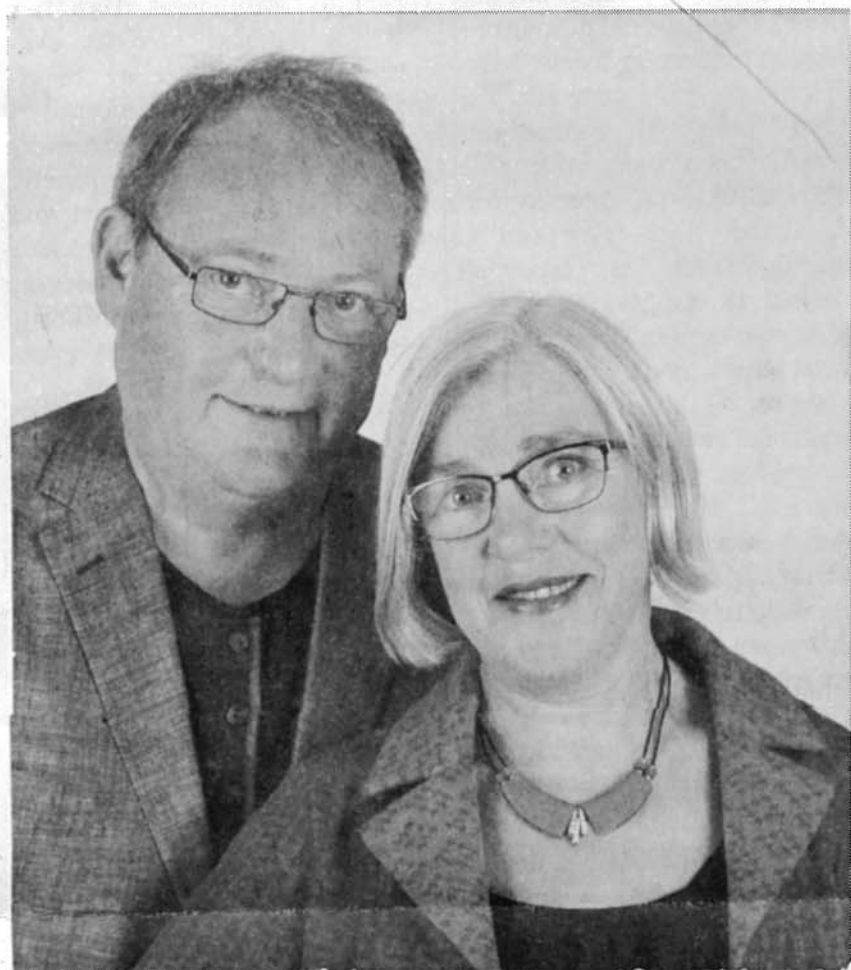
Konkurransedyktige priser

RASK LEVERING

NiLa Grafiske as

Osloveien 14, 7374 Røros — Tlf. 73200588

Romanserie fra Røros

Annikki Torgersen og Jan Erik Øvergård lanserer og signerer ny romanserie «Anna fra Røros» i pressemuseet i martnan.

Bergstaden er det ideelle stedet for en dramatisk, romantisk fortelling fra gamle dager. Byen har vært skueplass for mangt et drama også i skjønnlitteraturen. Nå satses det stort på Røros i en ny norsk romanserie - første bok går ut i et opplag på over 300.000.

I forbindelse med Rørosmartnan i februar 2017 lanseres serien «Anna fra Røros», med handling fra byen tidlig på 1900-tallet. Anna vokser opp i en fattig smedfamilie med gårdsbruk og smie i gata på Røros. Hun blir selv smed og hovslager — et uvanlig yrke for en kvinne på denne tiden. Men Anna er toff og går sine egne veier, og hun har støtte fra bestevenninen, Hjordis, datter av avisredaktøren. Avishuset ved Hitterelva, der Pressemuseet nå holder til, har vært en viktig del av inspirasjonen til forfatterne.

Fortellingen om «Anna fra Røros» er ført i pennen av Annikki Øvergård, som er pseudonym for forfatterparet Jan Erik Øvergård og Annikki Torgersen. De to har sammen skrevet serien «Rosemalt» på 25 bøker. Jan Erik Øvergård er selv oppvokst i Nord-Østerdal og arbeidet som journalist i Fjell-Ljom på 1970-tallet. Forfatterparet vil være til stede under Rørosmartnan for å møte sine lesere og signere og dele ut gratis bøker.

Har De en hest uten sko?

Henvend Dem tillitsfullt til

Anna fra Røros SMED OG HOVSLAGER

Fra og med 20. februar vil Anna være i virksomhet. Da er første bok i romanserien «Anna fra Røros» i salg hos landhandlere kolonialforretninger og sågar kiosker

Cappelen Damm — Norske serier

★★★★★★★★★★★★

Velkommen til

avishuset

ved Hitterelva

23. februar 2017

Kl. 12

Åpen dag i Pressemuseet
Fjeld-Ljom. Vi produserer
avis på gammelmåten
med blysats. Kom og se!

Kl. 14-16

Lansering av romanserien

«Anna fra Røros»

Forfatterne signerer bøker
i Pressemuseet Fjeld-Ljom.

Avisgutter deler ut museums-
avis og bøker i gatene

★★★★★★★★★★★★

Gaver og støtte

Dokumentasjonsprosjektet er støttet med midler fra Tolga-Os Sparebank, Bergstaden vel og Pressehistorisk forening, til sammen 45.000,-. Det jobbes med videre produksjon og tilrettelegging av innsamlet materiale. Det er dessuten noen søknader som ikke har fått sin behandling enda, så lever vi i håpet om noe tilskudd til.

Ellers vanket det under jubileet en svært smakfull jubileumskake fra Arbeidets Rett, blomster og anerkjennende ord fra Røros Kommune ved ordfører Hans Vintervold og Rørosmuseet, eieren av Avishuset ved Hitterelva.

Kringom peisen

Endelig har Pressemuseet Fjeld-Ljom fått tak i et eksemplar av Kringom peisen Tillægsblad til Fjeld-Ljom. Boktrykker Olaf O. Berg må ha vært blant de første som ga ut ekstra bilag til avisen sin. I 1896 begynte han å gi ut Kringom peisen en gang hver måned, sendt gratis til alle som hadde betalt avis på forskudd. Pressemuseet har klart å skaffe seg dobbeltnummeret 2 og 3 15 februar til 15 mars 1898 og vil jakte på resten. 17 nummer ble utgitt og nr. 4 i 1898 ble visstnok det siste. Les mer om Kringom peisen i Fjeld-Ljom 2016 eller på vår heimside www.fjeld-ljom.no

MARTNA PÅ Bergstadens Hotel

anno 1897

Illustrasjon: Stian Tranung

Bergmannsbordet

er et høydepunkt for mange under Rørosmartnan. Buffeten består av et stort utvalg varme og kalde retter basert på lokale råvarer, samt et stort dessertbord.

Fjeld-Ljom med martnas-utgave

Gamle Fjeld-Ljom som i fjor feiret 130-års jubileum, har gjennom alle år hatt stort fokus på Rørosmartnan, en institusjon som har hatt stor betydning for Fjellregionen gjennom 164 år!

For Fjeld-Ljom er det stortartet på nytt å kunne vise seg under Martnan. På nytt er det hektisk liv og røre i avishuset ved Hitterelva. Martnan har betydd mye for Fjeld-Ljom, stofftilgangen økte med reportasjer og nyheter, og ikke minst gledelig stor tilgang på annonser, noe som var til stor glede for forretningsføreren. Annonnene var med på å styrke avisens driftsgrunnlag for resten av året, sikret lønn og driftsutgifter.

Tradisjonen tru kan martnans-folket komme innom å se avisproduksjon på gammelmåten med blysats og fornemme den hektiske stemningen. Ekstra artig er det med lansering av den nye bokserien «Anna fra Røros», der det også hentes inspirasjon fra avismiljøet på Røros. Det er med stolthet Fjeld-Ljom kan kunngjøre at vår siste journalist, fra 1975, utgjør halve forfatterteamet; Anniki Øvergård. Fjeld-Ljom representerer 130 års historier med avishuset ved Hitterelva fra 1891. Få om noen hus og virksomheter fra den tida kunne hatt mer å fortelle om det var mulig å høre på hva veggene kunne fortelle. — Stoff til mange bøker.

Martnansutgaven er en litt forandret versjon av høstens avis. Produksjon av avis med gammelt utstyr har mange utfordringer. Høsten 2016 var det flere skjær i sjøen, derfor er det ekstra gledelig å kunne bringe en forbedret og blyfersk avis utpå gata til martnans-folket. Alle har på nytt gjort jobben sin og fått det gamle utstyret til å fungere. På nytt har også avisgutta trått til, spredt viktige nyheter og tjent noen velkomne kroner, før skoledagen begynte.

Avishuset ved Hitterelva og Pressemuseet Fjeld-Ljom er et unikt teknisk og intellektuelt kulturminne.

Fjeld-Ljom
- norges eneste
blytunge avis!!

Vi trenger flere gode venner av Pressemuseet Fjeld-Ljom!!!

Pressemuseet

Fjeld-Ljom.**I redaksjonen:**

Ragnar Løkken - Per Hvamstad

Teknisk produksjon:

Jens Hystad — Ragnar Løkken — Torbjørn Torgersen
Karl Ole Solli — Rudolf Olsen — Arne Wold
Gunnar Tronesvold — Bjørn Eriksen — Torbjørn Eng
Carl Peter Løken

Bidrag fra:

Jon Høspien, Jens Hystad, Per Edgar Kokkvold,
Bodil Eng, Astrid Gynild

Sats og trykk:

Pressemuseet Fjeld-Ljom

Takk for utført innsats gjennom mange tiår

I 2016 ble 130 års jubileet markert.

Pressemuseet Fjeld-Ljoms venter befestet sin posisjon med nok en gang å gi ut ei avis på gammelmåten med blysats. Nok en gang har settemaskinene og trykkpressa holdt stand og framfor alt har dugnadsgjengen mestret teknikken og brukt sine kunnskaper og ferdigheter.

Dugnadsgjengen har i over 30 år arbeidet med vedlikehold og drift av det tekniske utstyret og sidan 1994 produsert avis, de siste ti år, hvert år.

Det er et totalmiljø som er sikret; teknisk utstyr kunnskap og ferdigheter, et spesielt faglig og sosialt miljø. Et unikt produkt skapes der avisen er det handfaste produkt. Enn så lenge har vi ikke funnet fram til noe tilsvarende miljø og produkt. Det er god grunn til å dvele ei stund ved den innsatsen som er lagt ned for å sikre Fjeld-Ljom miljøet. To ganger i året har dugnadsgjengen, i snitt 5 personer, satt hverandre i stevne på Røros og lagt ned to-tre dagers innsats. 30 dager i året er lagt tatt i, gange med 30 år blir det et svimlende antall dager, for ikke å si timer med gratis innsats i kulturvernets tjeneste. Reise og opphold dekkes sjølsagt, men ingen kompensasjon for brukt tid. En stor takk må også rettes til våre medlemmer som gjennom medlemskontingenten bidrar og særlig John Solheims fond som gir oss årlige avgjørende bidrag. Takk også til Riksantikvaren for et betydelig engangsbetrag.

En stor takk skal også rettes til Norsk Håndverksinstitutt på Lillehammer. Videreføring av kunnskap og ferdigheter er en forutsetning for at Fjeld-Ljom skal fortsette å komme ut. Gjennom fire år har fire personer med bakgrunn i faget, gått i «lære» på det gamle utstyret i avishuset ved Hitterelva, gammel kunnskap er frisket opp og lært de gamle maskinene å kjennet, de nødvendige knep, slik at settemaskinene og trykkpressa kan betjenes. Det er «lærlingene» som er ansvarlig for årets «Fjeld-Ljom», mens veteranene holder seg i bakgrunnen.

Flere frivillige har også meldt seg, både yngre og eldre, med tilknytning til faget og ønske om å bruke det gamle utstyret og teknikken også i kunstnerisk virksomhet. Det er en viktig begivenhet at Fjeld-Ljom har fått en kvinnelig handsetter, uten

handsetterskene kunne ikke avses komme ut.

Hvert år er det hyggelig å kunne ønske velkommen til Åpen dag, det er ekstra stas å kunne slippe til publikum. Årets arrangement inngår årets Kulturminnedager, som arrangeres over hele Europa. Årets vignet er; *Se hva vi kan, Kompetanse og kunnskap i kulturvernearbeidet*. En vignet som er midt i blinken for miljøet og innsatsen i Fjeld-Ljom.

For noen år sida satte vi i gang dokumentasjon av de siste års virksomhet i Fjeld-Ljom for avisen stoppet. Det var viktig å sikre opplysninger mens de siste på skansen kunne fortelle om drøftinger, vurderinger om retningsvalg, teknologiske utfordringer, mulige allianser og økonomiske muligheter. Fjeld-Ljom ble nedlagt, men oppsto seinere i en ny versjon, mens fundamentet fungerer videre i det gamle avishuset.

Et annet ledd i dokumentasjonsprosjektet blir å innrede og utstyre annen etasje med redaksjon og ekspedisjon, mest mulig slik det var de siste åra.

Til sammen utgjør dette et unikt teknisk og intellektuelt kulturminne.

Det er oppgaver vi skal løse i nært samarbeid med eieren, Stiftelsen Rørosmuseum og den lokale forvalter i Museene i Sør-Trøndelag, avdeling Røros. Arbeids- og oppgavefordelingen er nå avklart. Venneforeningen konsentrerer innsatsen om det tekniske utstyret, ferdigheter og maskiner, samt det indre miljø i redaksjon og ekspedisjon, mens Rørosmuseum og MiST/Røros har ansvar for bygget.

Det å sikre seg nyheter og oppslag som ikke konkurrenten oppdaget. Fjeld-Ljom lages med gammel teknologi og kommer som ikke konkurrenten oppdaget Fjeld-Ljom produseres med gammel teknologi og kommer bare en gang i året, derfor er det ekstre hyggelig å kunne fortelle at Røros og ikke minst avis-miljøet er tildelt hovedfokus i en ny romanserie som forfatterparet Anniki Øvergård, der ene halvdel startet sin aviskarriere i Fjeld-Ljom. Det blir spennende å følge med på hva som utspinner seg i *Anna fra Røros smed & hovslager*. Boka lanseres under Rørosmartnan 2017.

Per Hvamstad

Nye bøker om Falkbergets liv og virke

Johan Falkberget begynte sin forfatterkarriere i Fjeld-Ljom. Som tenåring fikk han her antatt sin første fortelling. Det var en gest fra avisa han aldri glemt og nesten livet ut fortalte han å skrive mer eller mindre fast i Venstre-avisa sjøl om han hadde etablert seg som en sosialdemokrat og ble medlem av Arbeiderpartiet.

I dag er det mange som bruker tid og krefter på å formidle Falkbergets liv og virke til også nye generasjoner. To av dem bor på Røros og har i det siste kommet med hver sin bok om Falkberget. Eiliv Grue har tatt for seg romantrilogien Christianus Sextus, mens Anders Sakrisvoll har sett nærmere på de tre kvinnene som sto Falkberget nærmest.

Sakrisvoll om Falkberget og kvinnene

Anders Sakrisvoll har i mange år brukt mye av tida si til å arkivere og lese stoff, brev og artikler om Johan Falkberget. Det har ført til omfattende videreformidling gjennom avisartikler, hefter og skrifter som belyser Falkbergets liv og virke. Gjennom arkiveringen av den omfattende brevsamlingen etter Falkberget, kom Sakrisvoll nærmere innpå mennesket Johan Falkberget enn de fleste av dem som kjente Falkberget og fortsatt lever.

Nå er han ute med ei ny bok

om de tre kvinnene som sto Falkberget nærmest, «Kvinnene nær Johan Falkberget», og med undertittelen: «Gunhild Lillebakken - ingen her i fjellet har hatt en så god mor, Petronille Skjølsvold - svigermor hans Johan, Anna Marie Falkberget - hon med de jättegodt øgon».

Sakrisvoll legger ikke skjul på at det kan ha vært flere kvinner i hans liv, men om disse historiene har han bare en kommentar: Berre osikre opplysninger! Men at han var en staselig kar som nok kunne virke tiltrekkende på kvinner var det ingen tvil om. Likevel; i denne boka har Sakrisvoll konsentrert seg om mora, svigermora og kona. En fjerde kunne også vært med, dattera Aasta Falkberget

Redaksjonelle minner i jubileumsfilm

En halvtimes jubileumsfilm med redaksjonelle minner fra pressemiljøet på Røros, ble vist for første gang under markeringen av Pressemuseets jubileum i april 2016. Filmen gir innblikk i den unike avishisorien på Røros, gjennom intervjuer med en serie journalister og redaktører som har hatt sitt virke på Røros.

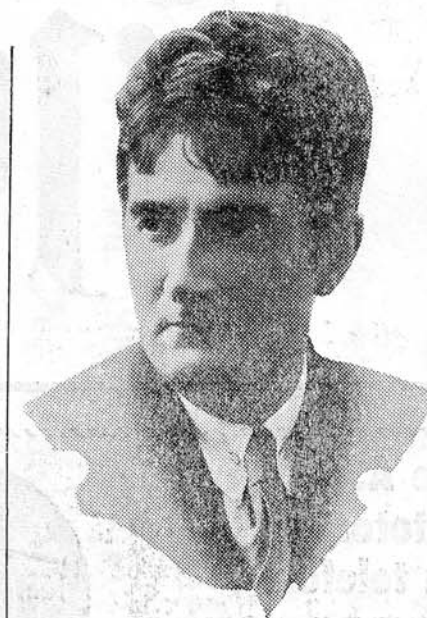
Jubileumsfilmen er et resultat av dokumentasjonsprosjektet som Venneforeningen til Pressemuseet Fjeld-Ljom har satt

i gang. Opptak og intervjuer er gjort av Jan Erik Øvergård som selv har arbeidet som journalist i Fjell-Ljom fra 1973 til 1975, sammen med fotograf og redigerer Steinar Bendiksvoll.

I filmen forteller Arne Ingar Bækken, mangårig medarbeider i Arbeidets Rett, om avishistorien, fra den første spedebegynnelsen på midten av 1800-tallet. Dette blir fulgt opp med intervjuer med sentrale aktører i den vanskelige brytningstiden på 1970-tallet, da Arbeidets

I jubileumsfilmen møtes Erling Sven Buch og Jens Olai Jensen igjen, for å friske opp minnene forti år etter.

Bilde av Johan Falkberget brukt i 50-års jubileumsavisa i 1936.

Fredriksen, men hun har skrevet ganske utførlig sjøl om livet med sin far gjennom to biografiske bøker.

De tre kvinnene som er blitt med her, var alle på hver sin måte sterke og spesielle kvinner. Og kanskje først og fremst kvinner som ikke bare satte sitt personlige preg på Falkbergets privatliv, men også mer eller mindre direkte på deler av forfatterskapet hans. Her kan vi finne igjen alt fra Lisbet på Jarnfjeld til An-Magritt.

Slik sett er den lille boka til Sakrisvoll et godt supplement til andre og større biografier for å forstå hva som var med på å forme forfatteren og diktinga hans.

For dem som har fulgt med i Sakrisvolls tidligere artikler, vil noe være kjent fra før, men omtalen av de tre kvinnene og deres plass i Falkbergets liv er likevel en omarbeidet versjon, samt at alt nå er samlet innenfor to permer og dermed gjør det lettere tilgjengelig.

Boka er utgitt i serien til forlaget Snøfugls kulturbøker.

Arbeidets Rett og Fjell-Ljom fortsatt var noenlunde jevnbyrdige konkurrenter, som kjempet om plassen i det samme avismarkedet. Avisene fikk nye, unge entusiastiske redaktører i disse årene, Jens Olai Jenssen i Fjeld-Ljom og Erling Sven Buch i Arbeidets Rett. I jubileumsfilmen møtes de to igjen, for å friske opp minnene forti år etter.

Andre markante avisfolk med lang fartstid på Røros, som også blir intervjuet, er Jon Høspien og Einar Galaaen.

Planen er å gjøre jubileumsfilmen, og det øvrige materialet fra dokumentasjonsprosjektet, tilgjengelig som del av Pressemuseets permanente utstillinger. Alt materialet legges åpent tilgjengelig på nettet, og finnes ved å gå inn på www.youtube.com å søke på «Pressemuseet».

Grue om skjulte skatter på Christianus Sextus

Eiliv Grue har brukt svært mye av tida etter at han ble pensjonist og flyttet til Røros til å studere Johan Falkberget, og arbeide for at hans liv og virke ikke skal bli glemt.

Det har resultert i flere bøker, hefter og artikler om Falkberget og han står også som initiativtaker til underskriftsaksjonen og forprosjektet for å få etablert et fremtidig Falkbergets Hus på Røros.

Hans siste bok er «Sextus - og de skjulte skatter. Betraktninger over Johan Falkbergets Christianus Sextus». Her har den gamle skolemannen og forlagsmannen tatt fram sine pedagogiske evner og hjelper leseren til lettere å komme inn i og forstå innholdet i dette storverket av Falkberget. Han har tatt for seg og gjengitt ordrett vesentlige deler av handlingen og om sentrale personer, for så å analysere, forklare og sette det hele i sammenheng.

Slik sett er det til svært god hjelp for dem som synes det kan være tungt å lese Falkbergets tekster på grunn av språkbruket; en blanding av litt gam-

melmodig bokmål, rørosdialekter, svensk, dansk, tysk, latin og en rekke faguttrykk fra gruvemiljøet. Til det har han også satt opp en omfattende ordliste til slutt i boken. Ordforklaringene er inndelt i flere kategorier; ord og uttrykk knyttet til gruvedrifta, rangsystemet, geistlig og militær rangordning, primstaven, tid og mål, latinske ord og uttrykk og en ordliste i alfabetisk orden der dialektord og utenlandske ord og uttrykk får sin forklaring.

Slik sett vil denne boken egne seg godt i skoleverk og i studieringer, men også den vanlige, voksne leser vil her få god hjelp til å bli ført inn i Falkbergets spennende rike av en kyndig ledsager. Sjøl dem som allerede har lest trilogien om menneskene rundt gruvedrifta på Christianus Sextus vil her finne inspirasjon til å ta fram bøkene igjen og lese med nye øyne og bedre forberedt hjerne.

Som en ekstra bonus har også Grue tatt for seg Falkbergets bakgrunn for å bli forfatter og det omfattende forarbeidet Falkberget la ned før han begynte å skrive. Det arbeidet resulterte i at det ikke finnes noe annet skjønnlitterært verk som så mesterlig klarer å innarbeide et troverdig gruvemiljø inn i et storverk av en roman.

Jon Høspien

Fjell-Ljom

Bestill et abonnement
av nåtidens **Tlf. 72 40 65 90**

Fjell-Ljom

FJELD-LJOM – eit unikt teknisk og historisk kulturminne

Då eg i 1987 var formann i den gong Norske Avisers Landsforbunds Tekniske Fagråd, fekk eg spørsmål frå John Solheim, mangeårig redaktør av Norsk Dagspresse og leiar av Norsk Pressemuseum på Høvik, om å ta neste fagrådsmøte på Røros. Han ville då syna oss eit komplett avstrykkeri frå blytida som han som avismann og pressehistoriker sjølv såg for første gong i 1980

Kongstanken var å skape eit levande pressemuseum på Røros, der maskinane kunne rusle og gå, betjent av fagfolk som mestra det gamle ærverdige typografaget. Men bygning og utstyr måtte reddast. Med god hjelp frå Røros kommune og ikkje minst Rørosmuseet som forskutterte kjøpesummen på bygningen, fekk Solheim dette til. NAL's rådmøte vart halde på Røros Hotel den 16. august 1987 med påfylgjande synfaring i den unike bygningen ved Hitterelva, og med desse maskinane sto jo «pressemuseet» der. No var det opp til oss å få dette museet levande for folket

Det tok eit par år å få setja saman ein dugnadsgjeng som hadde tid og fagkunnskap til dette unike prosjektet. Boktrykker Ragnar Dahl som var NALs tekniske rådgjevar og teknisk fagråd ein faste sekretær var den eg samarbeida med for å setja saman den nasjonale dugnadsgjengen. Det enda jo med at me begge vart medlemmer, han som sekretær og utøvande handsettar og eg som formann, trykker og maskinsetjar.

Heldigvis hadde me frå dag

Jens Hystad, avisutgiver fra Stord i dugnadsgjengen i 30 år.

ein Kåre Møller med oss. Han var her fra Røros, og han hadde også jobba i Fjeld-Ljom frå gammalt av. Vidare kom der fleire med frå øst og sør i landet, samt fleire og fleire frå det lokale grafiske miljøet her på Røros.

Dugnadsgjengen fekk i 1993 tips om at N.A.L. sitt årsmøte skulle holdast på Røros 20.-23. mars-94 og NAL sitt hovedstyre ynskte årsmøteavisa trykt på gamlemåten. Me tok det som ei god utfordring og hyra inn journalist Arne Dahl som redaktør. Han var mangeårig styreleiar i interimstyret for pressemuseet og arbeide ved Adresseavisen sitt kontor her på Røros.

Det vart stor aktivitet i redaksjonen og den tekniske produksjonen på haustdugnaden 1993. Og under vårdugnaden 18.-22. mars 1994 vart årsmøteavisa distribuert til årsmøtedelegatane

på årsmøtets fyrste dag. Dette vart eit godt løft for Pressemuseet «Fjeld-Ljom» på alle måtar. Med denne avisa synta me heile den norske aviseliten at å lage eit levandes museum ut av heile Fjeld-Ljom bygningen var liv laga. Me såg for oss at stipend-søknadene kunne holde fram for å trygga økonomien.

Eg veit ikkje om Anne Marie og Kjell Chr. Ulrichsen hadde høyrte fuglen kvitra at det kunne verta slutt på stipendmidlane til Pressemuseet frå Mediebedriftene. Men at dei i grevens tid kom med si fantastiske gåve på årsmøte i 2001 er sikkert og visst. Gåva gjekk ut på at John Solheim, grunnleggjaren for Pressemuseet Fjeld-Ljom, som og er far til Anne Marie, skulle heidrast. Dette ville dei gjera med å oppretta eit minnefond. Fondet skulle heite John Solheims Fond og ha som formål å sikre og støtte drifta av

Pressemuseet Fjeld-Ljom på Røros etter søknad frå Venneforeningen. Fondets grunnkapital skulle vera 3 millioner kroner, og fondets styre skulle disponere inntil 90 prosent av kapitalens årlige avkastning. Familien Ulrichsen kom til årsmøtet med kr. 2 mill. og så var utfordringen til venneforeningen å skaffe 1 mill. I samband med dette tok dåværande styreleiar Stein Eilertsen og undertekna på seg blådressane og drog til hovudstaden. Der samla me inn vel ein mill. hjå gode leverandører, aviskonsern, posten og ikkje minst dei 300.000 frå Mediebedriftene.

I frå år 2003 har søknadane gått til John Solheims Fond som då var ein realitet. Tusen takk for dette fantastiske flotte tiltaket frå Anne Marie og Kjell Chr. Ulrichsen. Midlane frå John Solheims Fond er saman med medlemskontingenten frå Venneforeninga i dag den bærnde økonomien i Pressemuseet Fjeld-Ljoms aktivitetar.

Etter at Per Hvamstad med sin museumsbakgrunn dukka opp og vart vår nye formann, vart det framdrift med alle dei museale kontaktane som har vore sakna opp gjennom åra. Viktige kontaktar som Håndverksinstituttet på Lillehammer og ikkje minst no i den seinare tid Riksantikvaren. Spelar me korta våre godt framover kan det verta nokre midlar å søke om her. Då me som pressemuseum driv med antikvarisk vedlikehald bør me også ha rett på slike midler.

Dugnadsgjengen vert ikkje

Aktive pådrivere for pressemuseet Fjeld-Ljom, Anne Marie og Kjell Chr. Ulrichsen

ynge. Når det gjeld nyrekrutering var kontakten med Tore Tøndevold i Norske Håndverks institutt på Lillehammer viktig. Her vart alle i dugnadsgjengen tradisjonsbærarar, med instruktørstatus, og me kunne gå i gang med opplæring av nye fagpersonar. Prosjektet starta opp på vårdugnaden 2013 og skal avsluttast på dugnaden hausten 2016.

Håndverksinstituttet har deka alle utgifter i samband med «lærlingane» og me får 4 nye fagpersonar til dugnadsgjengen, og tusen takk for det. Avslutningsvis vil under-

teikna sei at dei mellom 60 og 70 Rørosturane til no berre har vore «veldigt kjekt» som me seier på Stord. Me har teke vare på det einaste komplette avishuset frå blytida i heile Europa, eit unikt prosjekt å vera med på.

Pressemuseet Fjeld-Ljom er ikkje berre eit lokalt pressemuseum på Røros, det har for meg ein nasjonal og internasjonal status og ein stor skatt i Verdensarven Røros.

JENS HYSTAD

Fortellingen om et avisbilde

«De trosser alle dystre spådommer», skriver avisa Nationen i denne sommerreportasjen fra 1976. Stedet er Røros, og saken er Fjeld-Ljom. På bildet ser vi en optimistisk avisgjeng på fire som satser hardt for å få nye Fjeld-Ljom opp og gå.

Men er det sant, det bildet forteller? Eller rettere: er det sant, det vi ser på bildet?

Dette er fortellingen om en 17-årsring møte med avishuset Fjeld-Ljom, 40 år etter, utløst av gjensynet med et enkeltstående avisbilde. Bildet ble tatt av daværende journalist Jo Bech-Karlsen i Nationen i slutten av juni 1976.

Ny tid

Bildet kaller frem stemninger fra en tid da det meste i Fjeld-Ljom plutselig er nytt: ny redaksjon, nytt redaksjonslokale. Ny design, nytt avisselskap. Satsproduksjonen er overtatt av Røros-trykk, og trykkingen av Arbeidets Rett. Denne sommeren har avisa Fjeld-Ljom fysisk forlatt avishuset Fjeld-Ljom. Det vises bare ikke på bildet.

Fjeld-Ljom har nettopp startet igjen etter fem måneders dvale. Fra 19. juni 1976 kommer avisa på nytt ut på tirsdager, torsdager og lørdager. Den har 1800 abonnenter, målet er 2000.

Redaktør Næss sier til Natio-

nen at journalistene står påger Johanne Alstad og disponent Knut Kvarving, snakker mye sammen. Spesielt etter arbeidstid når de pleier å gå på Verthuset og drikke øl. Ganske ofte kommer en hyggelig mann innom og snakker med redaktør Næss om hvordan det går. Det er Aage Aas fra styret og Sparebanken. Og så er det en vaskekame som gjerne kommer både sent og tidlig, hun vil også ofte snakke med redaktøren.

«Astrid mi Astrid!», skriver den nye redaktør Øyvind Næss på beskjedlappene til sommervikaren. «Astrid mi Astrid, arbeidsoppgavene på onsdag: Sjekk vedtakene på formannskapsmøte på Tynset tirsdag kveld. Lage sak. Gjøre ferdig søppelreportasje. Stjel gjerne ideer fra 'Ny livsstil'. Følge opp saken om foreningene som ikke søkte støtte (se eget skriv). Speiderjentenes lotteri Kjerkgata.»

Sykler og haiker

Sommervikaren skal ha et spesielt øye på stoff fra Nord-Østerdal. Siden hun er for ung til å kjøre bil, har hun redaktørens velsignelse till å ta seg frem med sykkel, tog og buss, og gjerne haike med kjentrolk om det trengs. For hun er sommervikar! I Fjeld-Ljom! Hun våkner grytidlig hver morgen.

I lokalet nederst i Storgata lukter det kaffe og innestengt støv fra strietapeten på veggene. På mørkerommet bak duster det stramt av berusede fremkallervæske. I det sildrer i rennende vann, noen har lagt filmer til skylling.

De tre nyansatte voksne, redaktøren, journalistlærling In-

Entusiasme og pågangsmot

Så kommer det en journalist fra Oslo på besøk. «De trosser alle dystre spådommer. De trosser alle — Fjeld-Ljom lever. Sak gjenopplivingen ligger ungdommelig entusiasme og djervt pågangsmot», skriver Jo Bech-Karlsen i Nationens sommerpatrulje:

For riktig å få den historiske koloritten til oppslagsbildet, enes Bech-Karlsen og redaktøren om at bildet må tas ved det gamle Fjeld-Ljom-huset attmed Hyttelva. Et gammelt og velbrukt journaliststriks, dette. Som tradisjonen er i den tidsepoken er det tekstens hovedpoeng som skal illustreres med et bilde. Fjeld-Ljom lever! Da holder det

ikke å fotografere entusiastene i nye og lyse lokaler midt i byen det historiske må med.

Sommervikaren synes også det er eksotisk, men litt rart, å bli fotografert utenfor gamle Fjeld-Ljom. For avishuset er jo stengt, det er ikke deres. Et gammelt hus bare! Hun er jo oel av den nye tid. Nyteknologier, fremtid. Unge folk med pågangsmot! Hva skulle vel de med det gamle, utgatte? Det var tross alt 1976 og verden gikk fremover.

Inn i avishuset

Det skulle gå 39 år før hun kommer inn i avishuset Fjeld-Ljom ved Hitterelva. I 2015 hører hun for første gang den rytmiske lyden av klappende maskiner når avisa trykkes, hun snuser inn lukten av ekte blytsats. Skeive golv, smårutete vinduer, settekkasser, atmosfære Lysegrønn maling som skaller fra veggene. Ivrig hender på maskinene.

Trappeknirk. Der, der pleide Falkberget å sitte, innerst på redaktørkontoret. Det er åpen dag, med folk som virkelig kan setting og trykking.

Hun sniker seg videre opp på kvisten. Kjøkkenkrok, en hvilebrisk, gulnete aviser i bunker på kottet bak. Helt stille her oppe. Men veggene taler, inntent. Kulturarven i det journalistiske kall. Identitet, tilhørighet, sene nattetimers tanker.

Tidsreisen er fullført. Nå skjønner sommervikaren hva hun ble en del av i 1976.

Universitetet på besøk

Pressemuseet Fjeld-Ljom hadde i sommer besøk av førsteamanuensis Ole Lund ved avdeling for informatikk og medieteknikk ved NTNU i Gjøvik. Han ble vist rundt i avishuset av Ragnar Løkken, og hadde særlig interesse for det tekniske utstyret i første etasje. De undervisningsstedene som utdanner grafiske designere er opptatt av at studentene er kjent med de historiske tradisjonene i de grafiske fagene, de estetiske såvel som de tekniske. Pressemuseet Fjeld-Ljom, med sitt levende, fungerende avismiljø vil kunne være en ressurs for bl.a. NTNU og Kunsthøgskolen i Oslo.

Venneforeningen med T-SKJORTE!

Nå kan du hjelpe oss med å reklamere for Pressemuseet Fjeld-Ljoms venner. Venneforeningen har produsert t-skjorter med Olav Dilles eminente tegning av avishuset ved Hitterelva. Takk til Olav Dille.

Begrenset opplag, løp og kjøp, så blir du en vandrende reklame for Venneforeningen og Pressemuseet, som er et unikt og intellektuelt kulturminne.

Fjeld-Ljom.

Faksimile fra Nationen, tirsdag 20. juni 1976

Min oldemor fant veien til Røros

En bondejente steg av toget på Røros en dag i 1870-årene. Hun var kommet for å få seg noe lettere arbeid, og kanskje også for å søke lykken.

Røros var en travel, liten by. Jernbanen var blitt åpnet i 1877. Jenta satte kursen mot Fahlstrøms hotell, der hun skulle arbeide og lære om finere husholdning.

Dette var min oldemor Kari Pedersdatter Eggen fra Alvdal. Hun hadde bestemt seg for å forlate Alvdal og farsgården og det tunge slitet med torvstikking i Ryfjellet.

Den som arbeidet på hotellets kjøkken kom også i kontakt med stedets befolkning. Kari ble kjent med familien Graadal som hadde en gård i Bergmannsgata. Ifølge stedets skikk måtte det være fjos på eiendommen med plass til et par kuer. I tillegg hadde de en setervoll, Gribsvollen, som grashage.

Sønnen i huset, Hans var ansatt ved jernbanens ekspedisjon, og dessuten aktiv i Avholdsforeningen på Røros, som hadde stor framgang. Kari Eggen og Hans giftet seg og fikk seks barn.

Den første store sorgen var da det andre barnet deres, Berit Kjerstina døde 9 måneder gammel. Men heldigvis, et par år etter lå et nytt lite barn i vuggen med samme navn. Denne Berit Kjerstina ble min bestemor.

Kari Graadal ble tidlig enke. Hennes mann, Hans, døde bare 47 år gammel. På Røros nedre kirkegård ligger en vakker liten grav med inskripsjon på gravstøtten: Reist av Afholdsvenner.

Huset i Bergmannsgata og

Gribsvollen ble nå solgt, men Kari hadde pensjon fra jernbanen etter sin mann, og frie jernbanereiser. Hennes barnebarn Hallbjørg, min mor, fikk sine første jernbanereiser med Kari.

Den yngste i barneflokk, Magnus, var bare ti år da faren døde. Da han var 13 ville han prøve isen i Doktortjønna. Dette var i november måned. Det gikk galt, isen brast og han druknet. Hans bror Per dukket etter og fikk han opp. Dette var et grusomt slag for Kari, og de større barna hennes fryktet en tid for hennes forstand.

Kari Graadal var et godt og stillferdig menneske. Hun døde i 1923, 81 år gammel.

Karis datter Berit Kjerstina giftet seg med O. P. Selboe, som hadde kolonial forretning i Kjerkgata. Det er nok noen på Røros som fortsatt husker deres tre barn Borghild, Hallbjørg og Reidun.

Bodil Eng, Oslo

Flere medlemmer

Pressemuseet Fjeld-Ljoms venner kan glede seg over flere bedriftsmedlemmer i 2016. Det er gledelig at avisbedrifter i dagens situasjon er opptatt av si historie og vil støtte Venneforeningens arbeid med å sikre teknisk utstyr og kunnskap. Men vi vil gjerne ha flere personlige medlemmer.

Kontingenten er bedrift 1500,- organisasjoner 750,- enkeltpersoner 250,-.
Bankgiro 4280.05.29020

Når du tipper

Husk å gi Pressemuseet Fjeld-Ljom grasrotandelen

Org.nr 998 587 611

Bli medlem av

Pressemuseet Fjeld-Ljoms Venner

Personlig medlem kr. 250,-
Foreninger, lag kr 750,-
Firmaer, bedrifter kr 1500,-

Innbetaling til kto. 4280.05.29020

Organisasjonsnr. 998 587 611

VENNEFORENINGEN

Er åpen for alle interesserte som vil støtte Pressemuseet Fjeld-Ljom på Røros.

Medlemskontingenten går til drift av huset, vedlikehold, strøm og forsikring.

Vårt formål er istandsetting, bevaring og drift av det tidligere Avishuset Fjell-Ljom, samt bidra til at det rundt avishuset bygges opp et museum med gjenstander som viser utvikling knyttet til produksjon i bly.

Besøk vår nettside: www.fjeld-ljom.no

Besøk Røros og «Pressemuseet Fjeld-Ljom»

— et komplett avishus

Kontakt Rørosmuseet, på tlf. 72 40 61 70

På et pressemøte i Oslo i 2000 ble en gruppe norske redaktører spurt om de trodde det ville finnes papiraviser i Norge om ti år. Ingen av dem våget å svare et klart ja.

Den gang var det 219 papiraviser i Norge. I dag, 16 år senere, kommer det ut 225 papiraviser i Norge.

Nå går det riktignok nedover, kraftig nedover, men for lokalavisene går det langt bedre enn for de andre. I 2015 gikk lokalavisenes samlede opplag ned med beskjedne 2,5 prosent. Nesten en fjerdedel av dem økte opplaget.

Det er krevende tider også i lokalavisene, men de vil klare seg bedre enn praktisk talt alle andre fordi de representerer et lokalt fellesskap i et stor-samfunn hvor fellesskapet sakte - ja, ikke engang sakte, men sikkert går i oppløsning.

Det er fortsatt et par millioner nordmenn som foretrekker aviser på papir, selv om vi kanskje bruker like mye eller mer tid på nett enn på papir. Fort-

— Lokalavisa

Nær og kjær

satt er det papiret mediene tjener pengene sine på, selv om det ikke alltid virker slik på redaktørene, eller i hvert fall noen av dem, som har bidratt sterkt til å snakke papiret ned.

Prinsipielt betyr det ikke all verden hvilken plattform et journalistisk medium kommer ut på, men i praksis betyr det en hel del. Du går til nettet og nettavisene for å søke det du vil ha, mens papiravisene kommer til deg og gir deg oversikt. Selvfølgelig vil den offentlige

Dette er et utdrag av Kokkvolds foredrag på Fjeld-Ljoms jubileumsseminar på Røros 8. april 2016.

samtale svekkes dersom papiravisene forsvinner - og svekkes dramatisk dersom den offentlige samtale primært skal foregå på mobiltelefon.

Mange mennesker opplever at pressen ikke forstår og ikke tar inn over seg den opplevelse man har av plutselig å havne i mediens søkelys. Her har næravisene en fordel de store avisene ikke har. Som journalist er det lettere å gjøre urett mot mennesker man aldri har møtt enn mot dem man kjenner. Som Gustav Frøding formulerte det etter å ha jobbet som journalist i Karlstad-Tidningen: «De mennene som han

før bare hadde kalt djevler og villdyr og troll, de ble alle forvandlet til mennesker på nærmere hold».

Men lokalavisenes nærhet til menneskene er naturligvis ikke bare en styrke. Det er ikke bare kjærlighet som gjør blind. Også nærhet kan gjøre det. For en lokalavis skal ikke bare være talerør for sitt distrikt, ikke bare speile det blanke, men også granske det mørke, sette kritiske søkelys inn i rom der makt utøves og tidvis misbrukes.

Det må imidlertid sies at det ikke ser ut til å være noe problem for Fjell-Ljom og dens redaktør!

Per Edgar Kokkvold

Fjeld-Ljom blant museumsvenner i Bergen

Forum for norske museumsvenner, der Pressemuseet Fjeld-Ljoms venner er medlem, hadde i 2015 årsmøte i Bergen. Under fagtemaet der tre innledere var bedt om å trekke fram venneforeningenes viktigste utfordringer og oppgaver, bidro Venneforeningen med et innlegg om opplæringsprosjektet. Samarbeidet med Norsk

Handverkinstitutt som slirer Fjeld-Ljom nye medarbeidere, dugnadsarbeidere, som også i framtida kan være med å sikre at maskiner og utstyr i avishuset ved Hitterelva kan kjøres, brukes og det produseres avis på gammelmåten, vakte interesse. For alle museer og venneforeninger er kunnskapen om gamle arbeidsmåter og teknologi viktig for å kunne skape levende museer. En spesiell utfordring er knyttet til museer med teknisk utstyr, der det er snakk om gamle fag som krevde lang utdanning og yrkeserfaring.

Jeg benyttet også anledningen til å besøke Bergen tekniske museum. Museet som holder til i en gammel trikke-stall fra 1913, er tilholdssted for et stort antall veteranforeninger, som jobber med motorer, biler, trikker, båter og mye mer. Styreleder J. R. Grutle styrer sjøl med en stor samling Wickmanns båtmotorer, de fleste overhelt og fullt drivbare. I et lite mekanisk verksted kunne det produseres deler. Et spennende museum, som pt. egentlig var stengt, fordi taket på bygningen, som er fredda og eies av Bergen kommune, var under renovering. Museet har også ei stor samling med utstyr fra flere trykkerier og ei gruppe entusiaster som steller med dette. Bergen tekniske museum har så langt holdt seg langt unna konsolideringsprosessen.

Per Hvamstad

Morsomme 5 år av de 75

Artikkel i Fjell-Ljom i anledning avisas 75-årsjubileum i 1961

av STEINAR FLÅTEN

Jeg blander meg ikke inn i medarbeider-koret ut ifra den innbilning at jeg har vært med på å skrive Fjell-Ljom: ærerike historie. (Jeg har i høyden av og til holdt i pennen da den ble dyppet.) Men avisen ved Hyttelva var den som ble utsatt for mine første famlende steg på den kronglete journalistiske sti og den som fikk te støyten for alle sidetrinn og utplumperinger» som uevelig og i vildeste uorden måtte komme.

Takknemlighet og en viss skyldfølelse er det derfor som er drivkraften bak disse linjer i jubileumsnummeret.

Mitt første møte med journalistikken var ikke så romantisk som den store J. F.'s. Redaktør Olav Kvikne overrasket meg ikke sittende på hans krakk den første formiddagen, — at han gjorde det senere er en annen sak. Jeg kom så å si rett fra mørkk-jel-leren på Vintervollen, ned et av

«Kinkens» fargesprakende slips til låns rundt halsen og hjertet hamrende helt opp ved mandlene på innersiden. Jeg hadde begått en meget høyttrevende skildring av Trygve Lies jakthytte i min fagre hjembygd — etter Johan Falkbergets råd og som en liten fagmessig prøve, for å bruke et slikt uttrykk. Avisen skulle ansette journalistlærling. Det hører med til historien at disponent Sverre Floor fikk et svare strev med å frabe seg æren av den samme jakthytte-artikkel, den ble nemlig signert S. F. Jeg husker den dag i dag begynnelsen: Der hvor en gammel, møysommelig opptråkket gruvevesti før snirklet seg fram mellom grånende vierkjerr og krokete bjørkelegger, ligger Trygve Lies jakthytte. Så å si på historisk grunn...» Den kom på første side. Jeg leste den opp igjen og opp igjen, med blanke øyne og skjelvende hender.

Det var starten på 5 arbeidsomme, men morsomme og lykelige år. Jeg trur jeg hadde 2 eller 3 søndager fri på halve desenniet, og avisens budsjett ble ikke akkurat sprenget av min lønnskonto. Men det var som sagt morsomt, til tross for alle tabbene — eller kanskje nettopp på grunn av dem. Det ble uhorvelig mange av dem i årenes løp. Mitt rosenrøde syn på avisarbeidet ble for en dag eller to aldeles svartfarget da den joviale telegrafbestyrer Jens Aspaas i avisens spalter slo fast at Fjell-Ljom var en uhyre velredigert avis — bortsett fra et spesielt nummer av den bestemte dato i det Herrens år 1951. Både han og jeg og flere til visste at min ringe person i redaktør Kviknes fravær var den ansvarlige for det i Aspaas' øyne meget uheldige nummer.

«Ukens portrett» skaffet meg mye moro. Selv da driftsbestyrer Woldsund nektet å posere tross iherdige forsøk på overtalelse. Hevnen var nemlig i mine øyne grusom: han ble portrettert som en svart flekk, det var jo strømutkobling og lav spenning og alltingen. Fullt så morsomt var det ikke da selveste oberst Hyldmo i IR 12 truet redaktør Kvikne med krigsrett lille juleaften formedelst en viss 52/19127's fripostige brev til avisen fra «Øvelse Høst». Men

Bakgrunnen var naturligvis et meget fritt gjengitt intervju med den samme telegrafbestyrer.

Det er mangt å minnes. Iherdig av vedvarende rasling av travle museføtter i min høyst primitive og usanitere brødkasse på hybelen. Velplasserte musefeller under støvete tepper på min madrass av guldne avisårganger. Sykkeltur helt ut til Sevåtalen for et kort intervju med skytterveteranen Vidrik. Kalde søndagskvelder i redaksjonen der en nesten holdt varmen ved å mate den durende ovnen med sammenvridde aviser. Harmdirrende overhaling av mishandlede intervjuobjekter. Jeg følte det meget sårende da Einar Aunmo narret meg til å sette på trykk at en vraket ungokse på et storfesja var solgt som høyt premiert og for den svimlende sum av 2 400 kroner. At Kvikne rystet tvilende på hodet hjalp ikke, jeg forlangte meldingen inn med halvfet sats. Enda verre var det da jeg hadde referert Røros Bergstad kommunestyres vedtak om julestønad til alderstrygdene, jeg holdt meg utenfor gater og allfarvei i mange dager etter den historien.

«Ukens portrett» skaffet meg mye moro. Selv da driftsbestyrer Woldsund nektet å posere tross iherdige forsøk på overtalelse. Hevnen var nemlig i mine øyne grusom: han ble portrettert som en svart flekk, det var jo strømutkobling og lav spenning og alltingen. Fullt så morsomt var det ikke da selveste oberst Hyldmo i IR 12 truet redaktør Kvikne med krigsrett lille juleaften formedelst en viss 52/19127's fripostige brev til avisen fra «Øvelse Høst». Men

det gikk bra det også.

I det store og hele gikk det nemlig bra. Selv da jeg ertet på meg Jeger- og Fiskerforeningens formann med skrive-riene om giftutlegging i Gjetjønna, da jeg gjorde både Brekken kommune og dens bunnhederlige ordfører og selveste lensmannen urett med en artikkel av sosialt tilsnitt, da jeg i en sikkert meget tvilsom konsertomtale kom med en løst underbygd påstand om lite fulltonende førstebassrekke i Røros Sangforening, da jeg i ren vanvare stakk hull på «byllen» og slapp løs den omseggripende skoledebatten om sentraliseringen i Glåmos, eller da jeg i ren godtroenhet gjorde drosjesjåfør Ivar Olsen til storfisker ved å gi ham æren for en oppdiktet 2-kilos ørret i Gaula.

Jo, det var begivenhetsrike, glade og lærerike år. Vel er det så at slike tilbakeblikk gjerne vil få et romantisk skjær over seg, og også at den avisen en starter sin innbilte journalistiske karriere i alltid står ens hjerte nærmest. Men det er ikke bare dette som gjør at jeg føler takknemlighet overfor Fjell-Ljom. Den lærte meg at «frihet under ansvar» er bedre enn den mest pålitelige munnkurv, den lærte meg at en avis skal være noe mer enn en arbeidsplass hvor en kan hente sin lønnsposen. Når jeg samtidig vet at Fjell-Ljom rangerer meget høyt på listen over landets beste lokalaviser, håper jeg at noen og hver tilgir at jeg går omkring med en snev av stolthet over å ha trådt mine journalistiske barnesko i nettopp denne avisen.

Min hilsen og takk til den ungdommelige og friske jublant på fjellet!